

BURAM BURAM TARİH KOKAN ANADOLU AÇIK HAVA MÜZESİNDEN..

Mistik Kapadokya

Cev. DR.
EMRULLAH GÜNEY

Uzaktarda fantastik bir oyun sürüyor. Cin ve perilerin düğünü.. Orada köy ile dağ evlenmiş ve birleşmeden Ürgüp doğmuş. Eğer ay dediğimiz gezegende bir kent olsaydı, hiç kuşkusuz Ürgüp'ün görünümünden daha değişik olmayacaktı.

Bu yazı, Noëlle Roger tarafından Le Monde gazetesinde yazısından çevrilmiştir.
Dr. Emrullah Güney, Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğretim görevlisidir.

Geniş Kayseri Ovası'nı güneyden zincirleme volkanik dağlar dizisi çevirir. Sonra kesintisiz kayalık alanlar yükselerek Ürgüp yakınlarında doruğa ulaşırlar.

Ürgüp.. Olağanüstü özelliklerini çevreleyen dağlar ve tepeler arasında bir kent.. Vahşi bir yüksek bumunun çevresinde kayadan sürüler gibi dalga dalga yayılmış. Değirmi başlarıyla nokta nokta kayalar. Eğimli bir yamaçta, volkanik tüfler içinde, ön yüzleri örme taşlarla yükseltilmiş bir büyük köy.. Artık bilinmez, görünen köy mü, yoksa bir kayadan yarmı? Ufku sınırlayan dik yarların karşısında Ürgüp, minerasi, Rum kilisesi, kavaklıkları ile büzülüp çömelmiş. Kasabanın bir bölümü pencereleri kayadan açılmış inlerde yaşıyor. Evler oyulmuş kayalara dayanıyorlar. Onlarla karışmış bir haldeler.. Uzaktarda fantastik bir oyun sürüyor. Cin ve perilerin düğünü.. Orada köy ile dağ evlenmiş ve birleşmeden Ürgüp doğmuş. Eğer ay dediğimiz gezegende bir kent olsaydı, hiç kuşkusuz Ürgüp'ün görünümünden daha değişik olmayacaktı.

Ziyaretçiler, Ürgüp hanında koklar-ken Perrault, Grimm öykülerini düşünürler ve kayalıklar içinde yaşayan insanlara baktıkça..

Kasabanın çıkışında pembe kayalar içine oyulmuş bir yol, gide gide yerini iç-nemsi, dış süslere bırakıyor. Biraz sonra doğal duvarlarla çevrili geniş üzüm bağları başlar. Yedinci kilometrede arabadan inmek gerek.. Bağları geçip, kaygan

bayırlardan aşağı inmek, tepeleri aşmak gerek. Bağları geçip, kaygan bayırlardan aşağı inmek, tepeleri aşmak vadi yamaçlarının çevirdiği küçük bahçelerden geçmek gerek. Öyle bir dolaşık yerdir ki rehberin kendisi de yitebilir. Ve birdenbire gezgin Paul Lucas'ın hayretten aklının karıştığı Göreme Vadisi'nin ucuna varılır. Charles Texier de Fransız Hükümeti'nce görevlendirilmişti ve "L'Asie Mineur" adlı eserini yazmıştı. Ondandır bir cümle şöyledir: "Avrupa'da böylesine meçhul, pek sade ve tekil bir anıt bulmak mümkün değildir."

Sonsuz bir vadi.. Çölleşmiş bir yöre.. Kayadan külahlarla meskun, bütün genişliğiyle ürperen ve ufka kadar süren, ak, ince ve uzun minyatür piramidler.. Tek tek ya da kümelenmiş olarak, bazen tepelere kadar basamak basamak yükselerek.. Yanardağ tuf ve külleri tortulandıktan sonra suların ve rüzgarların işleyişiyle oyulmuş, kazılmış ve cilalanmışlar.. Denilebilir ki, bir devler alayı, yürüyen bir ordu ansızın taşlaşmış sanki..

Çok zor bir inişten sonra bir başka dünyanın bir vadisi insanı sakinleştiriyor. Düzgün gölgeler farkediliyor ki, bunlar konilerin diplerine oyulmuş kapılardır. Bu doğal külahların içi insanlarca oyulmuş, düzeltilmiş hücrelerle doludur. Buralarda insan, sanki o çağlarda verilmiş vaazları duyar gibi oluyor. Yarı kemerli, geniş açıklıklar oyulmuş, kilise biçimi verilmiş. Ve en yüksek seki uzaktan bile seçilebilen yapılmış kemerleriyle bir katedral durumuna getirilmiş. Sayılamayacak çoklukta külah-

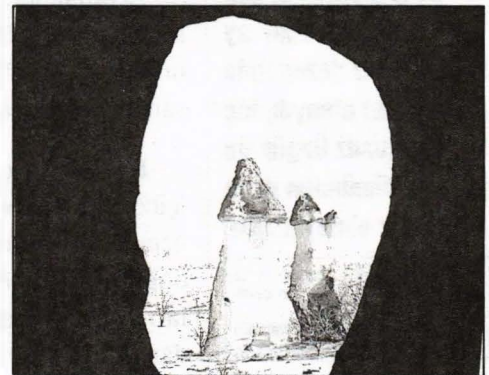

lar, gözalabildiğine uzanıp giden bu piramidler o çağlar insanı için, içinde barınan evlerdi, ibadet yerleri ve mezarlardı..

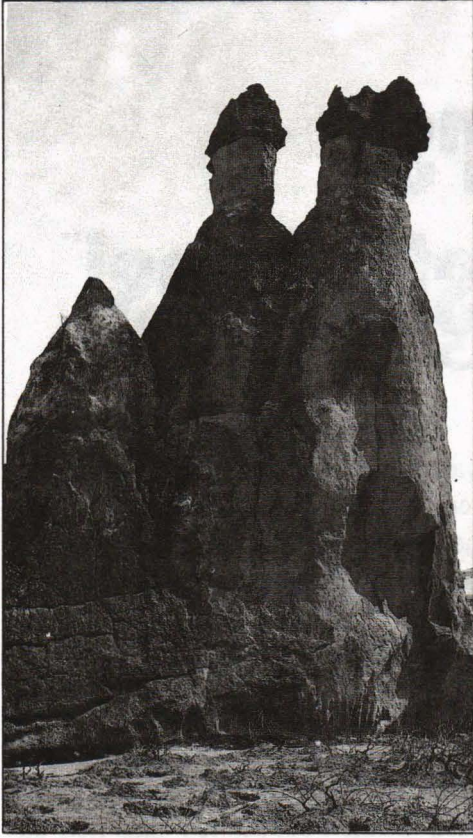
Dar hücrelerde bugün artık kimse oturmuyor. Kayalara oyulmuş mezarlarda da hiç kalıntı yok. Çoğunluğunun duvarları fresklerle süslü bir kiliseciği açtıkları zaman iri iri açılmış gözleriyle İsa ve diğer din uluları içeri girenlere bakıyorlar.. Dingin yüzü ve balmumu sarılığında İsa.. Bu kiliseler insanın yaptığı resimden başka hiçbir şeye yer vermiyor. Bomboş.. Gittikçe artan bir hızla silinip tükenmiş bu yörenin sakinleri. Mezarlar içindeki cesetler bile yitmiş. Eskilerin önünde birkaç kemik darmadağınık duruyor.

Duvarlardaki resimlerin tanımlamasını yapabiliriz.. Meryem'i ve Azizleri yardıma çağırma.. Kutsal sözlerle İman Akti.. Fresklerde belli olmayan tipler de var. Bu sonsuz ve hüznü kent sakinlerini düşünüyorum Saint Basil'in buyruğuyla burada yaşayan, ahiretini kazanma uğruna tarikat arkadaşlarıyla bu sınırlara katlanan insanları. İbadet için bir kilise mihrabı, uyumak için taşa oyulmuş bir hücre ve ölümlerini verdikleri kayadan mezar çukurları.. X. yüzyılın Bizanslıları haengi değışet duygularıyla ya da dinseverlikle burada yaşamaya

başladılar? Büyük kentleri, ticaret gü-rültülerini bırakarak.. Dünyadan elini eteğini çekmiş olan bu birbirini izleyen halk, Göreme'de 400 yıl boyunca yaşadılar, derin düşüncelere dalarak.. İnsanlığın bütün yardımlarından böylesine uzak, karlı ve buzlu bu yüksek yaylalarda keşişler manastırında kimbililir ne büyük acılar çektiler? Kutsal bildikleri sığınaklarında hangi teselli ile tutunuyorlardı? Hangi şeref onları oraya bağlıyordu? Tarih onlardan hiç söz etmedi. Varlıklarından bile habersizdi.. Bu soruları yanıtı buluyorum. Ancak biliyorum ki, bu dağlarda başka kent mezarları da vardır. Tuzlu çölün doğusunda kalan bütün bölge zorla mağara keşişlerince istila edildi. Bu çölün en uç batı kesiminde aynı çağlarda Celaeddin ve derişleri kendilerin den geçerek reskedyor-

**Kayadan külahlarla
meskun, bütün
genişliğiyle ürperen
ve ufka kadar süren,
ak, ince ve uzun
minyatür piramidler.
Tek tek ya da
kümelenmiş olarak,
bazan tepelere kadar
basamak basamak
yükselerek.. Yanardağ
tüt ve külleri
tortulandıktan sonra
suların ve rüzgarların
işleyişiyle oyulmuş,
kazılmış ve
cılalanmışlar..
Denilebilir ki, bir
devler alayı, yürüyen
bir ordu ansızın
taşlaşmış sanki..**

lardı. Şiirle ve müzikle bir geleneği sürdürerek ve bizi gönüllerine yaklaştırmaya izin veriyorlardı.

Değişik yollardan Tanrıyı arayan, tarikat arkadaşlarıyla bir toplum yaşamı sürdüren keşişler bu delik değişik olmuş oyulmuş delinmiş külahlan asla bırakmadılar. İçlerinde yaşayan insanların iman

ateşinin yankılarını tam olarak öğrenemiyoruz. Şükran veya umut çığıkları bugün artık duyulmuyor, bu rüzgarlara açık ve boş mezarlı kaya odalarda, kiliselerde..

Ürgü'ün ve Kayseri'nin Rumları, tüccarları geçmişin anılarına büyük değer verirdi. Buraya haç için gelip büyük mumlar yakarlardı. Bugün onlar gitmiş, ölü kent, sonsuz sessizliğine gerisin geri bürünmüştür.

Kaybolmuş insan düşüncesinin böyle bir hiçlik içinde birleşmesi mümkün mü?

Uzun zamandır seyrettiğim taş görünümlerin şaşkırtıcı sessizliğinden kendime dönüyorum.

Oblik güneş yüzbinlerce taş külahlı pespembe boyadı. Açık renkler koyuya, menekşe yarlar ve açık kum sarıkları eflatuna dönüştü.

Birer birer batıp silindiler kaya külahlar. Üç hisarlı bir doğal kayalığın dibinde oturanlarca kurulmuş, oyulmuş mağalar da karanlığa teslim oldular.

O kadar yaygın, dağınık gibi görünen bu büyük kaya sivrilikler, çıkıntılar kenti, yanardağ külleriyle kaplı çölden hiçbir şey anımsatmıyor artık. □

Dünyadan ölümlü eteğini çekmiş olan bu birbirini izleyen halk, Göreme'de 400 yıl boyunca yaşadılar, derin düşüncelere dalarak.. İnsanlığın bütün yardımlarından böylesine uzak, karlı ve buzlu bu yüksek yaylalarda keşişler manastırında kimlikleri ne büyük acılar çektiler?